

Smaastykker.

III.

Et latinsk digt af den unge H. A. Brorson

Af Søren Bülow Jensen

Det digt, der her skal meddeles, findes trykt p. 21 i en disputats fra Borchs collegium: DE/ MITHRA,/ Veterum Persarum Idolo,/ DISSERTATIO HISTORICA II,/ Qvam/ Debitis Auspiciis/ publicæ ventilationi exponet/ CHRISTOPHORUS PETRÆUS,/ Respondente/ Lectissimo & Ornatissimo Juvene/ NICOLAO ENGELSTOFT./ In Auditorio/ COLLEGII MEDICEI./ Die Decembr: Hor. p. m. sol./ HAFNIÆ, Impressore Joachimo Schmidtgen. Denne disputats er anden del af en afhandling, hvis første del udkom i 1713. Pagineringen er fortsat. Anden del mangler årstal på titelbladet, men det fremgår både af en indsat dedikation[1] og af en håndskreven fortegnelse over alumnernes disputatser[2], at udgivelsesåret er 1714.

Disputatsens forfatter er H. A. Brorsons fætter Christopher Pedersen fra Ballum[3]. Han var født i 1691 som søn af sognepræst, senere provst Peder Brorson. I 1706 blev han student fra Ribe. Fra 1712 til 1716 var han alumne på Borchs collegium. Her udarbejdede han flere disputatser. Den første er fra december 1712 og handler om den berømte 4. ekloge hos Vergil. Til respondent havde Christopher Pedersen dengang valgt sin tre år yngre fætter H. A. Brorson, der endnu gik i sit rusår. Brorson betegnes på titelbladet som Experrectæ Indolis Juvenis. Bagest i disputatsen findes nogle latinske lykønskningsdigte, bl. a. et fra Nicolai Brorson til præses og et fra præses til H. A. Brorson, der her kaldes Respondens Coniunctissimus. I 1713 og 1714 udsendte Christopher Pedersen sin af-

[1] Den er dateret 6. dec. 1714 og henvendt til grev Hans Schack og biskop Laurids Thura.

[2] Thottske saml. 1837, 4to (Kgl. Bibl.).

[3] Dette stednavn bruger han undertiden som tilnavn, jfr. f. eks. titelbladet til første del af afhandlingen om Mithras. Om Christopher Pedersen Ballum se H. Ehrencron-Müller: Forfatterlexikon I, 1924, p. 218.

handling om Mithras fordelt på to disputatser. Endelig udsendte han i juni 1715 en filologisk disputats om ordet תְּקוּהָה i Josva 2,18. På det tidspunkt var H. A. Brorson flyttet ind på Borchs collegium[4]. Han var blevet udnævnt til alumne i marts 1715. Et års tid boede de to fætre sammen på collegiet. Så kom det til den for dem begge pinlige afsløring, at Christopher Pedersen i sin tid havde taget 23 rigsdaler af Brorson mod at ville skaffe ham ind på collegiet. Konsistorium dømte Christopher Pedersen til at forlade collegiet. Han flyttede ud i maj måned 1716. En måned efter forlod også Brorson Borchs collegium. Christopher Pedersen tog teologisk eksamen i 1716. I 1728 kaldtes han til sognepræst i Lunde og Outrup. Her virkede han til sin død i 1736[5].

Digitet i Christopher Pedersens Mithras-disputats fra 1714 gengives her med tilhørende overskrift:

Præsidis Honoratissimi
De Mithra Persarum Idolo disserentis
Nomen
Tali inclusum
CABALA
GLORIA SOLI, QVI REGIT ea ASTRA.

gratulabundus
apponit
J. A. B.

Lusit in hac phrasi Persarum doctior ætas,
Dicendo: SOLI GLORIA summa Deo.
PRÆSES at illorum fallacia verba resolvīs,
Dum SOLEM monstras hos habuisse Deum;
Perlustras Asiam, qvæ Solem mactat honore
Plus qvàm civili, qvæque elementa colit.
Sic Virtus claudi tenebrosis nescit in umbris,
Sic nec in obscuro clara Σοφία latet.
Clarior hinc Tua laus per doctum splendeat Orbem,

[4] Om Brorsons ophold på Borchs collegium se især H. Olrik: Festskrift i anl. af Borchs collegiums 200-års jubilæum, 1889, pp. 95, 105 og 142 f. Affæren med Christopher Pedersen er omtalt i Acta Consistorii under 21. marts 1716 (Universitetets arkiv i Rigsarkivet).

[5] Se S. V. Wiberg: Alm. dansk præstehistorie II, 1870, p. 330 og H. K. Kristensen: Lunde sogn, 1923, p. 112 f.

Persarum, qvôvis Judice, Sole, Deo.
Perge Deo, PRÆSES, sint auspice prospera cuncta;
GLORIA SIT SOLI, QVI REGIT ASTRA POLI.

I betragtning af det, der ovenfor er meddelt om forholdet mellem Christopher Pedersen og H. A. Brorson, kan der ikke være tvivl om, hvem der gemmer sig bag initialerne J. A. B. Brorsons navn som akademisk borger var Johannes Adolphus Broërsonius[6]. Iøvrigt stemmer anvendelsen af initialer i stedet for det fulde navn godt med, hvad vi kender fra senere skrifter af Brorson[7].

Digtet er et lykønskingsdigt til Christopher Pedersen i anledning af hans disputats om Mithras. Brorson betjener sig af det latinske sprog og det elegiske versemål med stor virtuositet. Elegant spiller han på den dobbelte betydning af de ord, hvormed Christopher Pedersen har afsluttet sin disputats: Soli Deo Gloria. Dette ordspil var der lagt op til ved præses' påvisning af, at det var solen, perserne dyrkede under navnet Mithras.

Overskriften rummer et særligt raffinement. Brorson tilføjer præses' navn indeholdt i følgende kabale: GLORIA SOLI, QVI REGIT ea ASTRA. Muligvis spiller han her på et kendt ordsprog: Astra regunt homines, sed regit astra Deus[8]. Men hvorledes løses den anførte kabale? Et karakteristisk kabbalistisk tolkningsprincip er gematrien, der bygger på ordenes talværdi: Ord eller sætninger kan erstattes af andre ord eller sætninger, der har samme talværdi[9]. Brorson har sikkert kendt dette princip og anvendt det her. Kabalen er formet på latin. Det må man respektere ved løsningen. Ved beregningen af ordenes talværdi skal der derfor kun tages hensyn til de bogstaver, der tillige er tal. Præses' navn er ChrIstophorVs petræVs. Talværdien er 104 plus 5 lig med 109. Kabalen lyder: gLorIa soLI, qVI regIt ea astra. Det giver talværdien 51 plus 51

[6] Se S. Birket Smith: Københavns universitets matrikel II, 1894, pp. 367 og 380.

[7] Jfr. f. eks. de fleste af Tønderhefterne og Lissabon-digtet fra 1756.

[8] Ordsproget stammer fra middelalderen (jfr. H. Walther: *Proverbia Sententiaeque Latinitatis Medii Aevi I*, 1963, p. 184). Det findes hos P. Syv (Peder Syvs danske ordsprog, v. Aage Hansen, 1944, p. 176) i følgende form: Stjernerne regere menniskene, men Gud stjernerne, de tilbøje, men ei tvinge.

[9] En form for gematri foreligger som bekendt i Johs. åb. 13,18: Dyrets tal. På gematri bygger også de såkaldte kronogrammer. De optræder hyppigt i samtids litteratur, sål. f. eks. i J. Sorterups *Nye Helte-Sange* fra 1716. Se iøvrigt F. Dornseiff: *Das Alphabet in Mystik und Magie*, 1922, p. 91-118.

plus 6 plus 1 lig med 109. På denne hemmelighedsfulde måde rummer altså allerede præses' navn det løsen, som det efterfølgende digt munder ud i.

Brorsons digt til Christopher Pedersen er af samme type som det, han i 1717 skrev til N. Vedel[10]. Begge digte er interessante vidnesbyrd om, at den unge H. A. Brorson dyrkede og mestrede den lærde latinpoesi. De giver samtidig et par velkomne oplysninger om en vigtig, men på mange måder dunkel periode af Brorsons liv.

[10] H. A. Brorson: Samlede skrifter, v. L. J. Koch, III, 1956, p. 205 f.